RESTAURAREA ȘI CONSERVAREA UNEI COLECȚII DE PIESE RELIGIOASE – CANDELE SEC. XVIII –

Virginia Urucu

"Arginturile", cum se numesc în limba noastră veche obiectele din metale prețioase ciocănite în argint, cu folie de aur, dețin un loc important în ansamblul artei românești.

În urmă cu un veac, Alexandru Odobescu s-a preocupat de acest domeniu, semnalând pentru prima dată însemnătatea istorică și valoarea artistică a numeroaselor opere păstrate în diferite colecții bisericești sau așezăminte monastice.

Opere de artă calatoare, argintariile au ajuns ca daruri ale domnitorilor noștri în mânăstirile țării și în mânăstirile de la muntele Athos, la Ierusalim sau la muntele Sinai.

Argintăria oferea cele mai grăitoare dovezi de vehiculare a ideilor și formelor artistice, prin circulatia obiectelor și prin colaborarea meșterilor ce lucrau de o parte și de alta a Carpaților.

Subiectul acestei lucrări o constituie o parte din colecția de argintărie (32 piese - candele, sfesnice și pocale) ce se gasesc expuse în Muzeul de Artă Religioasă din Vălenii de Munte, județul Prahova.

Acest muzeu a fost înființat și realizat de cel care în 1923 a elaborat și aplicat legislația privitoare la muzee și anume de savantul Nicolae Iorga.

În presa vremii, se spune : "Personal dorinței Domnului profesor Nicolae Iorga, consilier regal, s-au luat măsuri pentru înființarea unui muzeu istoric al orașului Vălenii de Munte". Obiectele au fost adunate din diferite așezăminte din Văleni și din localitățile apropiate.

Problematica restaurarii și conservării unui asemenea gen de piese realizate din aliaj de argint, uneori aurit, cu metalul ușor fragilizat, o constituie consolidarea metalului, redarea strălucirii argintului și a modelului decorativ.

După modul de datare și realizare, candele au fost structurate în 3 grupe.

Grupa I. Candele de format mic (cu dimensiunile: 30/8 cm, 31/10 cm, 5 cm, 22/13 cm, 29/15 cm, 25/16 cm), realizate din aliaj de argint de forma tronconică, cu fundul semisferic și buza răsfrântă. Întregul corp al candelei este ajurat, iar motivele vegetale poartă pecetea artei orientale. În interiorul candelei se foloseau vase din sticlă fină produse în vestitele ateliere din insula Murano. Lanțurile de prindere și susținere sunt formate din zale dreptunghiulare, având la mijloc o bilă compusă din două semisfere sudate.

Capacele realizate din același aliaj de argint sunt sub formă de clopot.

Grupa a II-a. O altă categorie de candele "brâncovenești" au dimensiuni mari (53/31 cm, 51/30 cm, 60/32 cm, 41/13,5 cm). Forma se modifică, este sferoidală, terminată în partea de jos cu inele de diferite diametre și un vârf conic. Decorul este compus din frunze de acant îmbinate cu flori care apar frecvent în repertoriul argintarilor transilvăneni. Flori ca: garoafa, laleaua simplă sau bătută, bujorul închis sau desfăcut, îmbinate cu vrej, compun o adevarată dantelă pe corpurile candelelor. Meșterii argintari izbutesc să facă vizibilă frăgezimea petalelor față de consistența frunzelor.

Toartele de prindere a lanțurilor nu mai sunt simple, sunt decorate cu capete de îngeri, iar lanțurile de susținere care unesc corpurile candelelor de capace sunt duble, cu două sau trei rânduri de sfere decorative.

Trei piese din acest lot pe marginea superioară o inscripție slavonă, ce amintește de donator și prezintă marca atelierului.

Grupa a III-a. O ultimă categorie de candele sunt cele de factură orientală. Ele sunt realizate din alamă aurită, cu formă ușor modificată, sunt traforate și ajurate cu modele specific orientale-arabescuri și vrejuri. Toate se termină în partea inferioară cu un vârf sub formă de minaret. Pe corpul central al candelelor se gasesc incizate inscripții cu versete din Coran.

Privite din punct de vedere al tehnicii de lucru, constatăm ca au fost executate din aliaj de argint, argint aurit (anumite decorații) sau alamă aurită. Tehnica de lucru: ciocănirea și cizelarea-tehnică "au repousse". Reliefurile sunt realizate prin traforare, ajurare și incizare fină. Lanțurile de susținere și prindere sunt realizate din sârmă sau bandă din aliaj de argint. Capetele de îngeri ce decorează și fixează toartele de pe corpul candelelor sunt realizate prin turnare.

Starea de conservare:

În urma examinării pieselor, s-au stabilit doua tipuri de degradări: fizice-mecanice și chimice.

Degradările fizice-mecanice încep de la ușoare deformări ale tablei de argint, până la rupturi, sfâșieri și pierderi din masa metalului (mai ales la nivelul îmbinărilor). Lanțurile de susținere și prindere sunt incomplete, rupte și deformate. În interiorul candelelor sunt depozite masive de ulei, ceară și praf. Suprafețele exterioare sunt acoperite cu compuși de coroziune specifici de culoare brună și verzi-albăstrui. Suprafețele aurite sunt matizate și pe porțiuni mici dizlocate.

Investigația ne prezintă natura compușilor chimici de pe suprafața pieselor și anume: oxizi și sulfuri de argint, oxizi, carbonați și sulfuri de cupru și staniu din aliaj de argint.

Restaurarea și conservarea:

Pentru curățirea suprafețelor metalice s-a optat pentru un tratament electrolitic.

Demontarea pieselor, desprinderea lanțurilor de corpul candelei și capac.

Degresarea cu toluen pentru solubizarea depozitelor din interior, depozite de ulei, ceară și praf.

Îndepartarea mecanică cu bisturiul și M.T.S. a depozitelor solubizate de ceară și murdărie aderentă.

Tratamentul chimic-electrolitic s-a realizat în doua etape. Prima etapă-o decapare și degresare electrolitică în băi de hidroxid de sodiu, urmate de spălare cu apă și periere. Etapa a doua-tratamentul chimic de îndepărtare a compușilor electrolitici în băi de acid formic 3 %, baie care durează până la îndepărtarea totală a straturilor de coroziune, iar metalul își recapătă strălucirea.

Parametrii de lucru: tensiunea 8-10 V, intensitatea 18 A, electrod-oțel inoxidabil.

Testele standard de spălare, spalare cu apă distilată, neutralizare, uscare și conservare.

Îndepartarea degradărilor fizice s-a realizat prin ciocăniri ușoare, lipiri și întregiri cu rășină ARALDYT și fibră de sticlă.

Lanțurile de susținere și prindere au fost refăcute și montate.

În final, piesele au fost peliculizate cu nitrolac prin pensulare.

Concluzie:

Astfel, un număr de 32 de obiecte de artă medievală ce fac parte din patrimoniul românesc au fost redate circuitului muzeal și se găsesc expuse în expoziția de bază a Muzeului de Artă Religioasă din Vălenii de Munte.

Résumé

"Arginturile" (les objets en argent), comme s'appellaient dans les temps passés les objects métalliques precieux fabriqués en argent avec applications d'or, occupent une place importante dans l'ansamble de l'art roumain.

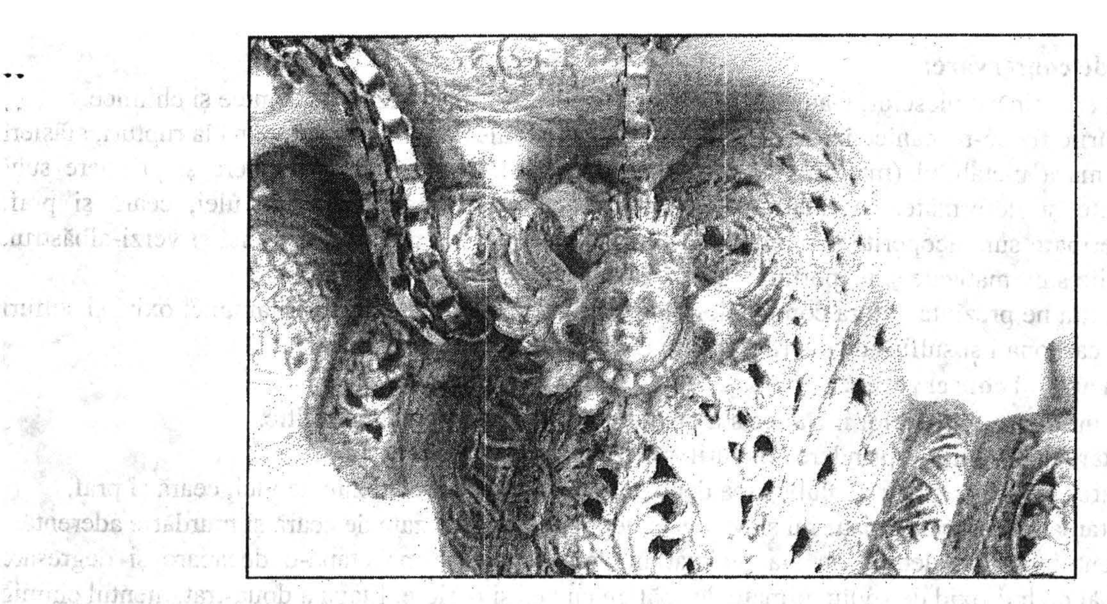
Le sujet de cet expose c'est une partie de la collection d'argent (32 piéces d'eglise) qu'on trouve dans le Musée d'Art Religieux de Vălenii de Munte, Prahova.

La problematique de la restauration – conservation d'un tele genre de pièces d'argent est la consolidation et la préservation du motif décoratif.

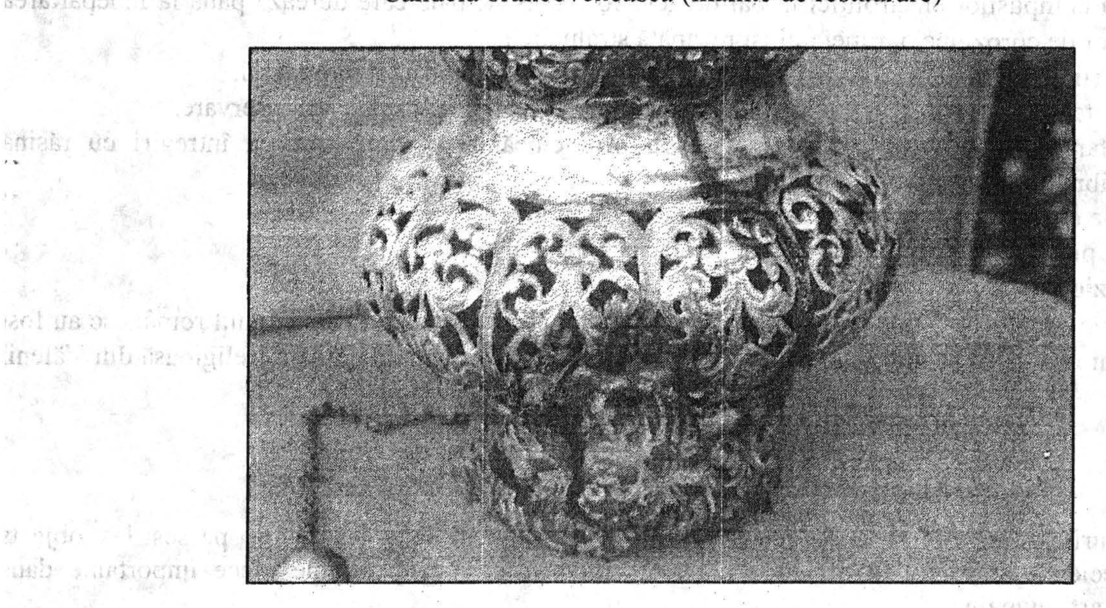
Le processus de restauration a été fait dans le Laboratoire Zonale de Craiova.

BIBLIOGRAFIE

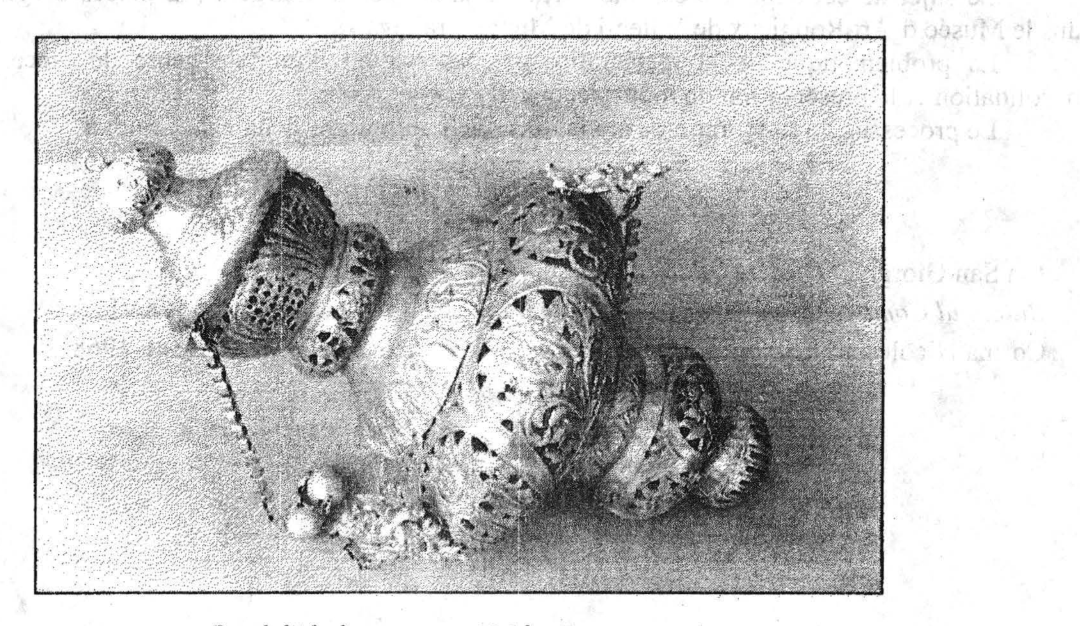
- Ion Sân Giorgiu, *O catate culturală, Vălenii de munte,* 1928.
- *Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice*, iulie-septembrie 1933, Anul XXVI.
- Corina Nicolescu, *Argintărie laică și religioasă în țările române,* București, 1968.

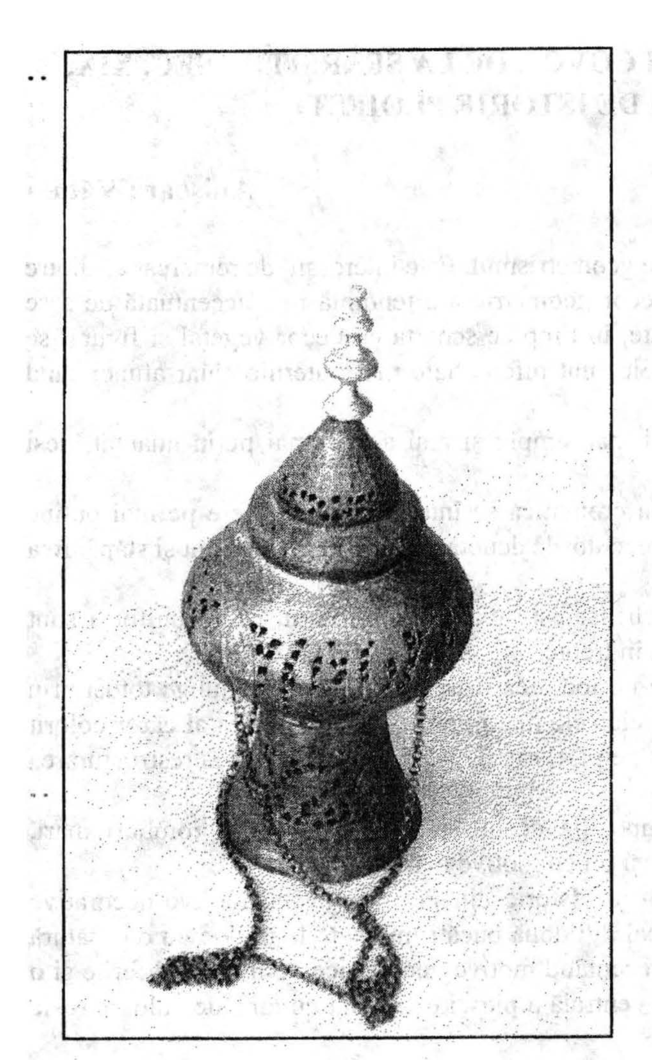
Candelă brâncovenească (înainte de restaurare)

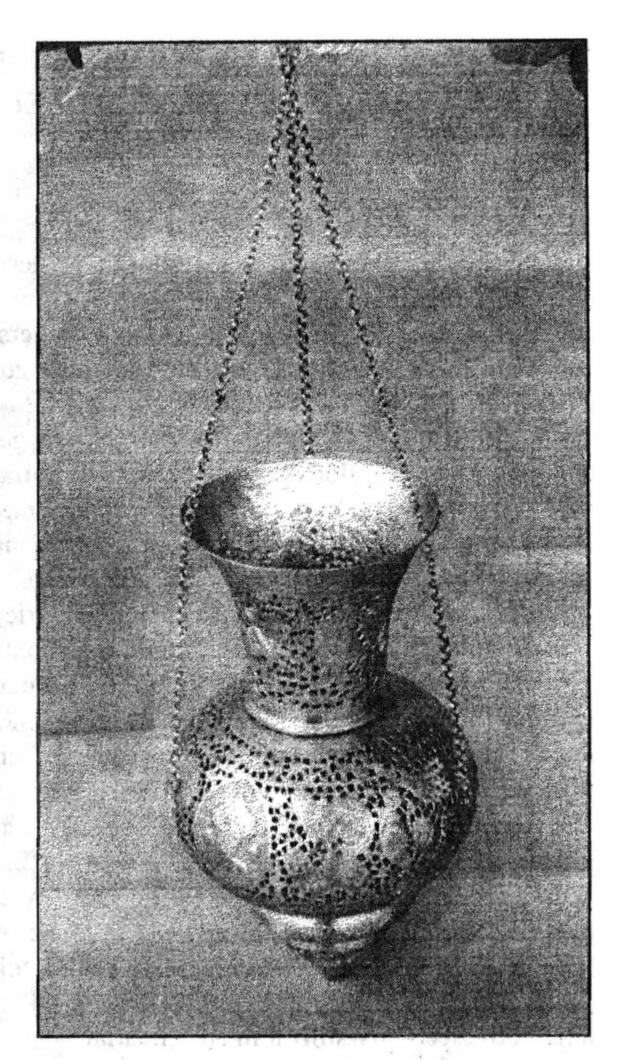

Candelă brâncovenească (înainte de restaurare)

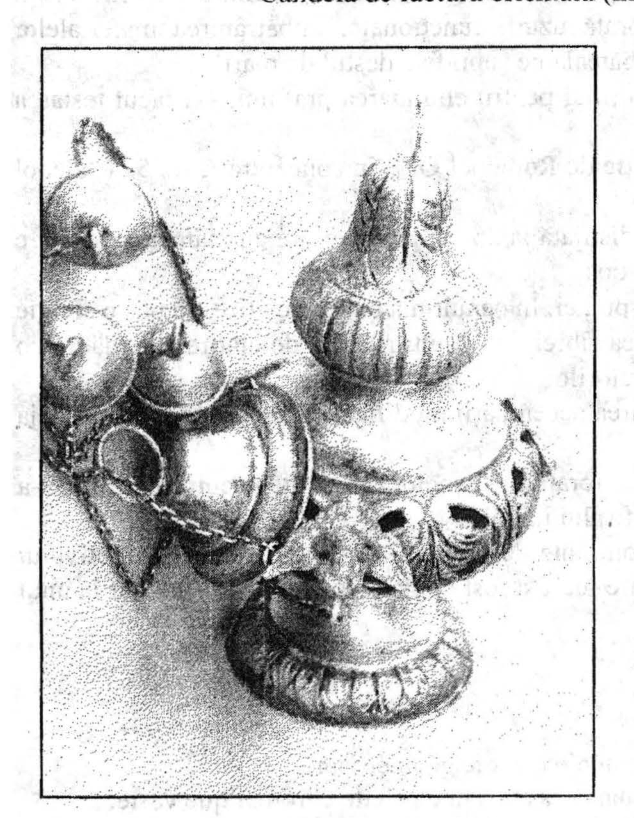

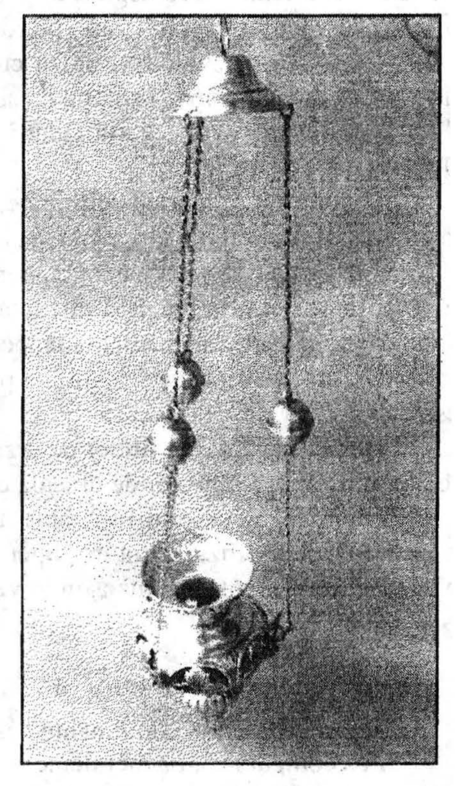
Candelă brâncovenească (după restaurare)

Candelă de factură orientală (înainte de restaurare, după restaurare)

Candelă de format mic (înainte de restaurare, după restaurare)